Жовтень 2019

Днями колектив музею Юліуша Словацького здійснив наукову експедицію до віддаленого на 35 км від Львова села Убині.

Ця, нічим не примітна, місцина тісно пов’язана із родиною Юліуша Словацького, саме тут він, уже смертельно хворий, прагнув оселитися, щоб насолоджуватися спокоєм в тіні розлогих лип.

На початку 19 ст. маєток Убині належав подружжю Кшиштофовичів. Пані Кшиштофович – рідна сестра «коханої бабуті» поета. Подружжя було бездітне і потенційними спадкоємцями були мати Юліуша, Саломея та два її брати – Теофіль і Ян. Тітонька Кшиштофович згодом овдовіла та й сама уже підупала на здоров’ї. Це мимоволі вселяло надію бідним родичам. В особливо скрутному становищі знаходився Теофіль Янушевський, рідний дядько поета, одружений з Герсилією Бекю, дочкою доктора медицини Віленського університету Августа Бекю, вітчима Юліуша Словацького. Суттєвих засобів для існування Теофіль не мав. Після закінчення Кременецького ліцею, певен час працював там бухгалтером. Бухгалтер у ті часи – далеко не така престижна посада як тепер. Теофіль опинився на найнижчому щаблі ліцейної ієрархії. Бідолаха тихо мріяв про свободу, власний клаптик землі та, мабуть, мимоволі згадував престарілу тітоньку з Убинь. Сімейне життя було близьким до ідилії, якби не страшне горе – смерть чотирирічної одиначки Меланки. У 1833 році Кременецький ліцей закрито. Більша частина викладачів та працівників одержала посади у новоутвореному Київському університеті Св. Володимира. Подались до Києва і Теофіль із дружиною. А в 1834 році, дослужившись до чину колезького реєстратора (найнижчого у табелі про ранги),

подякував і покинув нелюбу роботу. У своїх мріях він постійно повертався до сільськогосподарських планів, та поки що, вони не вдавалися. Натомість, вдалося реалізувати давно вимріяний проект – дещо запізнілу подружню подорож за кордон. У лютому 1836 р. в Римі Теофіль і Герсилія зустрілися із дорогим їх серцю племінником Юліушем Словацьким. Скільки радості принесла юному поетові зустріч із рідними! Хоча стосунки у них не завжди складалися гармонійно. Теофіль не завжди акцептував твори небожа, вважаючи їх надто інтелектуальними, бурчав, що «шляхта не зрозуміє», а Юліуша дратувало, що дядечко із провінції намагається його «вчити жити». Однак, хай там що, Теофіль і Герсилія залишалися для поета рідними, які, може, не завжди зрозуміють, але завжди підтримають. Революційно-патріотичні, антицарські твори Юліуша назавжди закрили йому дорогу додому, до Кременця. Однак, усе частіше у нього з ’являлося бажання оселитися у австрійській Галичині. Ще у 1833 році він писав до матері: «…якби ти, мамо, могла колись оселитися у Львові, то може б я за якийсь рік отримав би дозвіл на проживання в Галичині – і добре б нам було». При зустрічі дядечко Теофіль нагадав йому про Убині і Юліуш радо підтримав плани родини. Подорож Янушевських до Італії була захопливою, але треба було повертатися додому. А вертатися не було куди. Вирішили від натяків перейти до рішучих дій. У листі з Риму Теофіль писав до швагра Юзефа Мяновського: «Виїдемо … до Львова і …у Тітки, недавно овдовілої і досить багатої залишимося, якщо нас затримає і захоче нас спадкоємцями своїми зробити». Так і вчинили. Але тітка, яка й раніше не дуже прагнула родичатися, хоч і не відмовила категорично, однак нічого конкретного не пообіцяла. Коли весь арсенал засобів впливу було вичерпано (Саломея Словацька навіть послала в Убині збірку поезій свого сина), Янушевські похнюплено повернулися на кременеччину і взяли в оренду село Перенятин. За революційну діяльність Теофіль мусив, разом з дружиною, провести два роки на засланні у Пермській губернії. Сплативши таким чином патріотичний борг, він знову поневірявся по чужих кутках, майже втративши надію на власне господарство, та, несподівано, Убині стали для Янушевських, як ніколи, реальними. У 1846 р. померла їхня непоступлива тітонька і Янушевські стали найближчими спадкоємцями. Та все виявилося не так просто. На Убині раптом заявив претензії чернечий орден сестер Милосердя. Начебто пані Кшиштофович усно пообіцяла віддати маєток їм. Довелося судитися. Словацький хвилювався за родичів. У листі до матері 25.08.1846 р. він писав: «…покладімося на Бога, а він нехай чинить потрібні старання, дуже хотів би мати їх *(Янушевських)* по цій стороні *(у Галичині*), бо люблю їх щиро».

Конфлікт вирішився на користь Янушевських і у 1847 році вони, разом із матір’ю поета та небожем Станіславом Янушевським , які також стали співвласниками Убинь, переїхали туди остаточно. Станіслав Янушевський – «Стасьо», який часто фігурує у листах поета до матері. Круглий сирота, він прийшов на світ уже після смерті батька, Яна, який загинув у Листопадовому

повстанні 1830-1831 років, через рік померла і його мати. Це він – «невинна дитина» із твору Юліуша «Гімн» :

«В ріднім краї казали невинній дитині,

Щоб за мене щоднини молилась, одначе

Корабель мій іде в далечизни чужинні

В горе вигнанче, -

Не рятують молитви дитячі скрушні –

Боже, сумно мені!»

«Гімн», переклад Д. Павличка

У Парижі Юліуш щиро радів за родину і надіявся бути частим гостем у їх маєтку. «Юлік, хотів би дуже бути в Убинях, хоча, як і я, не претендує на нього і ніколи не думає займатися господаркою», - писала пані Саломея. З Парижа Юліуш допитувався: – «Пишіть мені про Убині, чи є там на чому господарювати?». Господарювати таки було на чому. Маєток складався з близько двох тисяч моргів землі та 65 кріпацьких родин. «Будемо колись разом із Філем думати про господарські удосконалення, - вів далі поет, «про впровадження нового насіння овочів та квітів. Агрономом я стану лише теоретично, практикувати буде він». Важко собі уявити нашого Юліуша навіть у ролі аграрія-теоретика, та що більше поет підупадав на здоров'ї, тим сильнішою ставало його прагнення осісти на цьому клаптику галицької землі, тим паче, що там все більше часу проводила його мати. Під час їх єдиної зустрічі у Вроцлаві після 18 років розлуки, вона, мабуть, багато хорошого нарозповідала про магічні Убині, бо поет став уявляти їх, як «край якийсь, сонцем золотий, та липами темними накритий». Вбачаючи свій порятунок у

затінку убинських лип, важко хворий поет все будує плани приїзду, ба, навіть, хоче відмовитися від паризької квартири, щоб назавжди там оселитися. На жаль, це були лиш нездійсненні мрії. Поет тихо згас, а мати зібрала з його паризького помешкання все, що могло нагадувати їй про сина і привезла його рукописи та пам'ятки до тих-таки Убинь. Частина з них згодом потрапила до архівів та музеїв Львова та Варшави, а частина – просто зникла. Неначе й справді з цих аркушів « коноплянки Убинів гніздечка собі вистелили»

Саломея Словацька прожила в Убинях з родиною два роки. А потім, начебто й не посварившись, повертається до Кременця , щоб поселитися на найманій квартирі, де вона й провела решту свого життя. Після смерті Теофіля Янушевського вдова довірила управління Убинями другу родини, художнику Матею Гашинському, а у 1870 році продала маєток і з одержаних грошей заснувала стипендіальний фонд для навчання ремісників. З того часу панський двір переходив з рук до рук, аж зник з обличчя землі, перетворившись на звичайнісіньке село. Нині Убині село Кам'янко-Буського району Львівської області із населенням 354 чол. Багато, багато змінилося тут. Посеред села – прегарна дерев'яна церква Косми і Дем'яна. Неподалік і цвинтар. Пам'ятник Янушевським, на щастя, ще зберігся. Він – перший зліва. Напівзатерті літери, сповіщають, що тут спочивають Теофіль і Герсилія Янушевські. Сюди ж перенесено прах давніх власників Убинь – Кшиштофовичів та Станіслава Янушевського, двоюрідного брата нашого поета. Працівники музею Юліуша Словацького впорядкували могилу родичів поета, та подалися до Львова, де їх чекало ознайомлення із історичними пам'яткамиміст а Лева.

{joomplucat:267 limit=15|columns=3}

ОЛЕНА ГАСЬКЕВИЧ